Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

+ *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.

+ *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.

+ *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.

+ *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter `http://books.google.com` durchsuchen.

Nov 1868.

UIT

DRIE BLOEMHOVEN.

Liederen en Liedjes

VAN

BÜRGER, SCHILLER en GOETHE,

NAGEVOLGD

EN IN

derde, veel vermeerderde uitgave

HET NEDERLANDSCH PUBLIEK AANGEBODEN

DOOR

H. FRIJLINK.

AMSTERDAM.
HENDRIK FRIJLINK.
1868.

Digitized by Google

841 D12

UIT

DRIE BLOEMHOVEN

Liederen en Liedjes

van

BURGER, SCHILLER EN GOETHE.

Nagevolgd

en in

derde, veel vermeerderde uitgave

HET NEDERLANDSCH PUBLIEK AANGEBODEN

door

H. FRIJLINK.

Amsterdam,

HENDRIK FRIJLINK.

1868.

Lith. v. C. Pijke & Zoon, Amst.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Digitized by Google

EEN WOORD VOORAF.

Eenige dichtstukken en -stukjes van de op den titel vermelde Duitsche zangers werden, weinige jaren geleden, door mij in verlorene oogenblikken uit het Hoogduitsch overgebragt en als proeven in *het Leeskabinet* geplaatst. Vervolgens werden zij, onder een eenvoudigen titel in een bundeltje vereenigd, te zamen uitgegeven; en daar dit deeltje weldra was uitverkocht, zag eene tweede uitgave, met enkele stukjes vermeerderd, vervolgens het licht.

Bij voortduring intusschen ontving ik, minder als vervaardiger der navolgingen dan wel als uitgever, aanvragen naar de grootere stukken van SCHILLER, die niet in het bundeltje werden aangetroffen. Men wilde dezen dichter in onze taal zoo compleet mogelijk bijeen hebben.

Dit verlangen was zeker voor mij allezins vereerend, maar daarom niet zoo gemakkelijk uitvoerbaar, en ik mogt wel met *Arent van Aemstel*, in VONDEL'S *Gijsbrecht*, uitroepen:

Gy eischt een' zwaren eisch; wie zou daer niet voor gruwen?

Van verscheidene balladen van SCHILLER namelijk waren navolgingen van TOLLENS geleverd en bij ons populair geworden; het was derhalve, of scheen ten minste, eene groote vermetelheid om met dezen volksdichter in het strijdperk te treden. Intusschen, ons publiek had mijne

Digitized by Google

eerste proeven zoo goedgunstig ontvangen, en verlangde nu eene aanmerkelijke uitbreiding van het programma. Ik nam de proef eens, en wel met het moeijelijkste van alle dichtstukken van SCHILLER — *das Lied von der Glocke*, waarvan TOLLENS, gelukkig voor mij, geene navolging geleverd had —, plaatste mijne navolging weder tot eene proeve in *het Leeskabinet*, en zie — men meende dat ik op deze wijze wel kon voortgaan.

Dit is de oorsprong der verzameling, zoo als die thans ons letterminnend publiek wordt aangeboden. Ik heb bij deze gelegenheid ook een oog over de vroeger uitgegevene stukjes laten gaan, en daarin nog al het een en ander te verbeteren gevonden. Mijn streven is namelijk geweest, in de eerste plaats de oorspronkelijke dichters zoo getrouw mogelijk terug te geven, en voorts, door een ruim gebruik van vocalen en een zoo karig mogelijk bezigen van consonanten, de verzen zoo vloeijend mogelijk te maken. (*)

Ik heb daartoe dikwijls de vrouwelijke uitgangen (de slot-*e* in *eene*, *zijne*, *hare*, enz.) hersteld, naardien die enkele *e*, bij weglating, om de maat in den regel vol te krijgen, soms door een woord met drie of meer consonanten vervangen moet worden. VONDEL, ofschoon deze toonlooze *e*

(*) Tenzij er iets stroefs door afgeschilderd moest worden, zoo als in:

En de stadspoort sluit zich knarsend.

Deze regel, in *het Lied van de Klok*, is opzettelijk aldus met harde medeklinkers overladen.

Digitized by Google

weglatende, waar de maat dit vereischt, gelijk b. v. in de *Leeuwendalers*, in het begin:

Het vlek van *mijn* geboorte, en *zijn* beplante wallen.
Mijn komst mishage u niet, in *mijn* geboortesté, enz.

schrijft toch voluit (in *Gijsbrecht*):

Zijn spietse was een mast in *zijne* grove vingeren.
Hy kan met *zijnen* pols een' burghwal overspringen.

BILDERDIJK is, meen ik, de eerste geweest, die op lateren leeftijd het schrijven van deze *e* niet zoozeer afgekeurd als wel verwaarloosd heeft. Immers toen hij als dichter optrad, maakte hij er een juist gebruik van. Zoo vindt men in het naar BION gevolgd versje, dat tot inleiding van *Mijn Verlustiging* dient:

'k Stelde mijn ontsnaarde Cyther,
en begon *mijne* eerste les.

Voorts laat hij, in het zelfde dichtbundeltje, in den herderszang *Thyrsis en Egle*, de laatste zeggen:

Zo God Apollo-zelf zijn min mij aan kwam bieden,
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — 'k zou *zijne* omhelzing vlieden.

Waarop *Thyrsis* antwoordt:

Mijn hart versmelt in *uwe* omhelzing, al te teêr.

Later heeft BILDERDIJK die *e* noodeloos geacht en weggelaten, en daarin, tot zelfs in het overdrevene, navolgers gevonden.

Dit noopt mij tot het geven van een kleinen wenk aan hen, die met het voordragen van dichtstukken in den een of anderen gezelligen kring hunnen hoorders een genoegelijken avond willen verschaffen.

Wanneer op dergelijke toonlooze *e* een woord volgt, dat

Digitized by Google

met eene vocaal begint, gelieven zij zich toch te wachten om daar eene *n* tusschen te voegen. Maar al te dikwijls heb ik, bij het ten tooneele voeren van *Gijsbrecht van Aemstel*, mij geërgerd over de onbekwaamheid der meeste acteurs, die in dat treurspel optraden, in het uitspreken van verzen. (Niet der *actrices*, wat vreemd mag schijnen; misschien hebben deze meer gevoel voor het natuurlijke.) Zoo heb ik, om iets te noemen, nooit anders gehoord dan:

Toen 't Sarazijnsche heir vermeesterde(n) al de stadt.
En zoo veel zaets vertreên van mensche(n) en paardevoeten.
En wachten op den slagh van 't uiterste(n) ongeluck.
Hoe 't ingetrocken heir de nieuwe zijde(n) alreede.

En wat meer van dien aard is. De lezer zal uit deze weinige voorbeelden mij hebben begrepen.

Eene andere verkeerdheid, waaraan zelfs dichters van naam bij het voorlezen van hun eigen werk zich schuldig maken, is het uitbreiden van *'k* en *'t* tot *ik* en *het*, waardoor de regels, waarin zoodanige verkortingen voorkomen, mede buiten de maat worden gebragt, zoo als in:

Ick liet hem voor *het* stadthuis gezont en nogh in *het* leven.
Doch nu gy *het* zoo begeert, hoor toe, ick zal *het* verhalen.
't Beghin vernoegbtme niet: *ik* verlang met schrick naer *het* ende.

Door een en ander worden zelfs de beste verzen totaal bedorven. Men leze dan ook (om iets uit het tegenwoordige bundeltje te nemen) het begin van *de Alpenjager* aldus:

Wilt ge 't lammetje niet hoeden?
't Lammetje is zoo zacht en vroom;

(en niet « *Het* lammetje *nis* »)

Digitized by Google

't Wil met gras en kruid zich voeden,
(en niet «*Het* wil»)
Spelende aan des beekjes zoom.
(en niet «Spelende *naan*»)
«Moeder, vruchtloos is dat vragen;
«Laat mij in 't gebergte jagen!»
(en niet «Laat mij in *het*»)
Wilt gij dan het rund niet leiden
Bij het vrolijk hoorngeschal?
O, hoe lustig ziet men 't weiden
(en niet «O, hoe lustig ziet men *het* weiden»)
Tusschen 't lommer, in het dal!
(en niet «Tusschen *het* lommer»)
«Moeder, 'k wil die vreugde derven;
(en niet «Moeder, *ik* wil»)
«Laat mij in 't gebergte zwerven!»
(en niet «Laat mij in *het*»)

Hoe dergelijke zamensmeltingen en verkortingen moeten opgevat en gelezen worden, schijnt voor velen onbegrijpelijk te zijn. Dit was het ten minste ook een en andermaal voor de zetters van het tegenwoordige werkje. Ieder oogenblik moest in de drukproeven het lidwoord *het* tot *'t* en het voornaamwoord *ik* tot *'k* worden teruggebragt, waar de maat deze verkorting vereischte; even zoo zette men voluit *moeijelijk*, waar *moeilijk* moest staan, en wat meer van dien aard is. Toch is mij nog het een en ander ontglipt. Zoo vond ik, b. v., na het afdrukken, bladz. 124:

Hoort gij *het loeijen* in de lucht,

voor *'t loeijen*, gelijk de maat medebrengt; en bladz. 127:

Die 't verlies den *kinderen* liet,

voor *kindren*. Zoo zal er misschien nog wel meer van dien

Digitized by Google

aard zijn blijven staan, waarvoor den naauwkeurigen lezer bij deze toegevendheid verzocht wordt, gelijk mede voor andere kleinigheden.

Nog een paar kleine aanmerkingen bij enkele dichtstukken van SCHILLER:

Met *het Meisje uit den Vreemde* wordt doorgaans gemeend dat *de Lente* bedoeld is; sommigen echter zien er *de Poëzy* in. Ik wil hieromtrent geen uitspraak doen. In *de Navorscher* is dit punt, weinige jaren geleden, ter tafel gebragt, doch onbeslist gebleven.

Uit *de Goden van Griekenland* heb ik het een en ander weggelaten, dat door SCHILLER zelven in dit dichtstuk, door hem in 1788 voor het eerst uitgegeven, later is doorgehaald. Velen hebben gemeend dat SCHILLER in die apologie aan het Christendom den oorlog zou hebben verklaard. Zoo erg is het echter niet. De zaak is eenvoudig, dat hij, als dichter, aan de *Poëzy* boven het *Proza* de voorkeur gaf.

In *de Klagt van 't Meisje* heb ik mij eene invoeging veroorloofd: ik heb er namelijk een *genius* sprekende ingevoerd. Het geheel was mij anders te duister.

In *de Handschoen* zijn van den voorlaatsten regel in het oorspronkelijke twee lezingen. De eerste en beste luidt:

Und der Ritter sich tief verbeugend spricht.

Later heeft SCHILLER dit ter kwader ure veranderd in:

Und er wirft ihr den Handschuh in 's Gesicht.

Hierbij is SCHILLER door TOLLENS, die de eerste lezing

Digitized by Google

niet schijnt gekend te hebben, in eene navolging van dit stukje op zijne plaats gezet. Ik heb echter dien regel maar weggelaten.

Van *de Boodschap naar de IJzersmelterij* is de populair gewordene navolging van TOLLENS algemeen bekend. Er bestaat echter nog eene andere, die mij intusschen niet onder de oogen gekomen is, doch bij voorlezingen nog al gebruikt schijnt te worden. TOLLENS heeft namelijk de beide regels:

Ihr klares Auge mit Vergnügen
Hing an den wohlgestalten Zügen

overgebragt door:

Zij zag — — — —
— met vermaak en wel te vreden
't Volwassen van zijn ranke leden,

en daardoor bij lezers en hoorders het denkbeeld doen opkomen, of men in de *Gravin van Savergne* niet eene tweede Potifars-vrouw zoeken moest. Dit moet in die andere navolging vermeden zijn. Hoe het zij, die beide regels van TOLLENS zijn altijd beschouwd geworden als eene leelijke vlek in zijne anders zoo meesterlijke vertaling.

Damon en Phintias is de bekende geschiedenis van twee vrienden, die door CICERO in zijne boeken *de Officiis* (over de Pligten) en door andere oude schrijvers is medegedeeld. SCHILLER geeft er den titel *die Bürgschaft* aan, en heeft eerst den hoofdpersoon *Möros* gedoopt, doch hem later bij den naam genoemd, dien hij in de oudheid draagt. Voorts ben ik zoo vrij geweest slechts één der struikroovers, die *Damon* aanvallen, met eene knods te wapenen; daardoor

Digitized by Google

kreeg, dacht mij, de uitslag van het ongelijke gevecht nog een zweem van waarschijnlijkheid.

In *het Lied van de Klok* heb ik de voetmaat van het oorspronkelijke geheel behouden, opdat mijne navolging, des verkiezende, bij de muziek van ANDREAS ROMBERG zou kunnen gebezigd worden. Een paar vrijheden, die ik er in maakte, kwamen mij noodzakelijk voor. Vooreerst heb ik de in dit dichtstuk voorkomende stiefmoeder nog iets minder zwart geschilderd dan SCHILLER zelf doet; en ten tweede heb ik het volk, dat onder vreemde dwingelandij zucht, wel degelijk vrijheid gegeven om zich van het hun opgelegde juk te bevrijden, mits zij dat *met verstand* doen. Met eene andere voorstelling zou onze eigene geschiedenis in strijd zijn.

Bij mijne navolgingen van GOETHE heb ik alleen te voegen, dat ik in het stukje *de Gast* (*der Recensent*) het tweede gedeelte van den laatsten regel iets lager heb geplaatst om de volgende reden. Dit geheele stukje dient op een eenigzins wreveligen toon te worden voorgelezen, tot en met

Sla dood den hond!

Vervolgens voegt de voorlezer, na een oogenblik toevens, er tot inlichting van zijne hoorders half fluisterend bij:

Het was een recensent.

Zoo heb ik het eens van den acteur ROMBACH gehoord, en die voordragt maakte een bijzonder goed effect.

Digitized by Google

INHOUD.

BÜRGER.

Bladz.

Levensschets . . . . . 3.

HET LIED VAN DEN EDELEN MAN . . . . . 9.
DE VROUWEN VAN WEINSBERG . . . . . 15.
LENORE . . . . . 19.
DE KEIZER EN DE ABT . . . . . 30.
ROBERT . . . . . 38.

SCHILLER.

Levensschets . . . . . 43.

AAN DE VREUGDE . . . . . 55.
HET MEISJE UIT DEN VREEMDE . . . . . 61.
DE GODEN VAN GRIEKENLAND . . . . . 63.
DE JONGELING AAN DE BEEK . . . . . 69.
DE KLAGT VAN 'T MEISJE . . . . . 71.
DE ALPENJAGER . . . . . 73.
ZIELZUCHT . . . . . 76.
DE VERDEELING DER AARDE . . . . . 78.
DE BEROEMDE VROUW . . . . . 80.
PEGASUS IN HET JUK . . . . . 86.
DE DUIKER . . . . . 90.
DE HANDSCHOEN . . . . . 97.
DE BOODSCHAP NAAR DE IJZERSMELTERIJ . . . . . 100.
DAMON EN PHINTIAS . . . . . 111.
HET LIED VAN DE KLOK . . . . . 117.
DE DRAAK VERWONNEN . . . . . 134.
DE RING VAN POLYCRATES . . . . . 147.
DE GRAAF VAN HABSBURG . . . . . 152.

Digitized by Google

Bladz.

HET BEZOEK . . . . . 158.
DE ANTIEKEN TE PARIJS . . . . . 160.
DE WIJSBEGEERTE . . . . . 161.
DE HOOP . . . . . 164.
DE WOORDEN DES GELOOFS . . . . . 165.
DE WOORDEN DES WAANS . . . . . 167.
HET GELUK EN DE WIJSHEID . . . . . 169.
LICHT EN WARMTE . . . . . 170.
BREEDTE EN DIEPTE . . . . . 171.
APHORISMEN . . . . . 172.

GOETHE

Levensschets . . . . . 185.

GEVONDEN . . . . . 193.
DE GELUKKIGE ECHTELINGEN . . . . . 195.
VOORHEEN EN THANS . . . . . 199.
OPEN TAFEL . . . . . 201.
LIED VAN DEN HARPSPELER . . . . . 204.
LIED VAN MIGNON . . . . . 205.
HET VIOOLTJE . . . . . 207.
DE VISSCHER . . . . . 209.
DE KONING IN THULE . . . . . 211.
DE JONKER EN HET MOLENAARSMEISJE . . . . . 213.
EEN GAST . . . . . 215.
TWEEDERLEI AUTEURS . . . . . 216.
RARE KEREELS . . . . . 217.
DE LEGENDE VAN HET HOEFIJZER . . . . . 218.
OM TER HARTE TE NEMEN . . . . . 221.
DE LOOP DER WERELD . . . . . 222.

Digitized by Google

BÜRGER.

Digitized by Google

GODFRIED AUGUST BÜRGER, de Duitsche volksdichter bij uitnemendheid, zag op 1 Januarij 1748 het levenslicht te Molmerswende, in het graafschap Valkenstein, in den Beneden-Harts. Daar was zijn vader predikant, en ontving hij tot aan zijn tiende jaar geen ander onderwijs dan in lezen en schrijven. Ofschoon hij later in het leeren van vele vakken, inzonderheid van het Latijn, niet veel vlugheid toonde, en geen ander dichtwerk dan het gezangboek kende, maakte hij toch zeer spoedig verzen, die ten minste metrisch juist waren. In 1760 kwam hij op de school te Aschersleben, en van daar, nadat hij wegens een spotdicht, op den haarzak van den *primus* zijner klasse gemaakt, een pak slagen had gekregen, op het pædagogium te Halle, waar hij eene vriendschappelijke betrekking met GÖCKINGK aanknoopte.

Sedert 1764 hoorde hij te Halle voorlezingen in de theologie, en kwam met KLOTZ in naauwe betrekking; weldra echter verwisselde hij de theologie met de regtsgeleerdheid, en in 1768 Halle met Göttingen. Hier geraakte hij in het huis, waar de schoonmoeder van KLOTZ woonde, in aanraking met gezelschap, dat aan zijne zeden en studiën niet bevorderlijk was, en ten gevolge had, dat zijn

Digitized by Google

grootvader hem geen ondersteuning meer deed toekomen. Evenwel werd hij door BIESTER, SPRENGEL, en inzonderheid door BOJE, die toenmaals te Göttingen studeerden, op een beteren weg geleid, terwijl hij later kennis maakte met de jonge dichters HÖLTY, MILLER, VOSS, CRAMER, de twee STOLBERGEN en anderen. Gemeenschappelijk met hen bestudeerde hij nu de beste modellen der oudheid, voorts die der Franschen, Engelschen, Italianen en Spanjaarden, inzonderheid SHAKSPEARE.

Weldra maakten zijne gedichten opzien. Nadat hij in 1772, door tusschenkomst van BOJE, de karig bezoldigde betrekking van justitiebeambte te Altengleichen had bekomen, verzoende zijn grootvader zich met hem, en schoot hem, tot gedeeltelijke betaling zijner schulden, eene zekere som voor, terwijl hij voor de overigen borg bleef.

Dit een en ander werd echter in handen van den Wurtembergschen hofraad LISTE gesteld, onder wien een groot gedeelte er van verloren ging; op die wijze werd de grond gelegd tot eene voortdurende verwarring in BÜRGER's financiën, die op zijn karakter en zijne dichtkunst niet zonder bejammerenswaardigen invloed bleef.

In 1774 huwde hij met eene dochter van den Hannoverschen ambtenaar LEONHART te Niedeck, met welke hij in het dorp Wölmershausen een boerenhuis als woning betrok. Maar ook dit huwelijk moest voor hem eene bron van in- en uitwendig ongeluk worden; want reeds toen hij met zijne jonge gade voor het altaar trad, beminde hij, volgens zijne eigene bekentenis, hare jongere zuster, die

Digitized by Google

naauwelijks vijftien jaren oud was, en in zijne liederen, als MOLLY, hoogelijk geroemd en bezongen is.

De jonge gade intusschen besloot, in deze omstandigheden, zoo als BÜRGER zelf schrijft, slechts in het openbaar en voor de wereld zijne vrouw te heeten, de beminde zuster het echter inderdaad te zijn. Dat zulk eene betrekking niet dan de noodlottigste gevolgen kon hebben, laat zich ligtelijk beseffen.

BÜRGERS eerste vrouw stierf in 1784, en hij, nu aan het toppunt zijner wenschen, verbond zich een jaar later met MOLLY door den echt. Intusschen had de slechte afloop van de pacht eener boerderij, door hem in 1780 te Appenode aangegaan en die hij in 1783 weder moest laten varen, zijn gering vermogen weder uitgeput, daar hij van geldbeheer volstrekt geen kennis had.

In 1784 kreeg hij, wegens twist met zijne chefs, ontslag uit zijne regterlijke betrekking, en in 1785 vertrok hij naar Göttingen, waar hij zich als privaat docent nederzette en daardoor soberlijk zijn brood won. Het zou hem echter niet moeijelijk zijn gevallen in het bezit van zijne MOLLY dit drukkend leven met de zelfde gelatenheid te verdragen, waarmede hij het verlies van zijne pachthoeve en de vele tegen hem gesmede kabalen verduurd had; maar reeds in 1786 werd zijne tweede en aangebedene gade hem door den dood ontrukt, — een slag, die hem zedelijk ter neder drukte, en van welken zijn geest nooit volkomen herstelde. Van nu af voerde hij, ofschoon in 1787 tot doctor in de wijsbegeerte en in 1789 tot buitengewoon hoogleeraar, doch

Digitized by Google

zonder tractement, benoemd, bijna slechts een planten-leven. Hij, de geliefkoosde dichter der natie, zag zich genoodzaakt zijn leven spaarzaam door vertalingen en ander met zijn genie niet strookend fabriekwerk te rekken. En toch moest hij er op bedacht zijn, zijnen kinderen eene moeder te geven, en dit deed hij, toen hij zich in 1790 in het huwelijk begaf met CHRISTINE ELISE HAHN, geboren te Stuttgart 19 November 1769. Deze namelijk had, naar het scheen door zijne gedichten bekoord, den moed gehad, hem in een gedicht openlijk hare hand aan te bieden. Maar ook dit romantische en overijlde huwelijk viel voor den door het noodlot vervolgden dichter zoo ongelukkig uit, dat het reeds na verloop van twee jaren op geregtelijke wijze ontbonden werd. Tot in de diepste wortelen van zijn zieleleven geschokt, de kracht van zijnen geest in loonarbeid uitputtende, door schulden en zorg voor onderhoud benepen, door SCHILLER'S bekende bittere recensie zijner dichtwerken ten diepste gekrenkt, door eene toenemende borstziekte aangetast, ontsliep hij zacht, den dood welkom heetende, den 8sten Junij 1794.

BÜRGER onderscheidde zich door rondborstigheid, openhartigheid en eene bijna te ver gedrevene nederigheid en zelfbeheersching. Zijne goedhartigheid en welwillendheid waren onbegrensd, doch verleidden hem ook tot een te onbepaald vertrouwen in anderen, dat hem wezenlijk schade deed, en, gepaard met eene wel poëtische, maar niettemin ligtzinnige zorgeloosheid, en onbekendheid met al wat tot het dagelijksch leven behoort, hem in al die

Digitized by Google

huiselijke ongelegenheden bragt, die hem meer en meer achteruit hielpen. Deze eigenschappen zijn ook merkbaar in al zijne gedichten, ofschoon men er op het eerste aanzien geenszins eenige verbittering van gemoed in bespeuren kan. Hij stond als dichter boven de betrekkingen zijns levens, en tot in zijne laatste dagen behield zijne poëzy een zekeren gloed van gezondheid en levensfrischheid. De rang, dien hij als dichter innam, is inderdaad benijdenswaardig te noemen, daar hij, gelijk niemand anders in zijne dagen, volksdichter in den waren zin des woords was. Juist het gebrek aan ideale opvatting, dat SCHILLER in zijne eenzijdige recensie hem verwijt, stelde BÜRGER in staat een dichter van het volk te worden, zonder daarom met meer beschaafden overhoop te liggen. Zelfs het minder gekuischte in vele gedichten van BÜRGER, dat, uit een meer aesthetisch standpunt beschouwd, verwerpelijk is, was hem in zijn dingen naar de gunst van het publiek eer bevorderlijk dan wel hinderlijk. De algemeene bijval, waarmede BÜRGER's balladen, b. v. *Lenore*. dat zijn waarlijk grootsch meesterstuk is, *Lenardo en Blandine*, *de Predikantsdochter van Taubenhayn*, *de Wilde Jager*, en zoovele andere, deels nagevolgde, deels oorspronkelijke, werden ontvangen, bewijst dat BÜRGER den juisten hefboom had in beweging gezet om de balladenpoëzy, voor welke hij het eerst onder de dichters van Duitschland de juiste behandeling vond en die als het ware zijne uitvinding is, in Duitschland het burgerregt te verschaffen. De voornaamste balladen van BÜRGER, inzonderheid zijn *Lenore*, wer-

Digitized by Google

den in bijna alle talen van Europa overgezet; van *Lenore* alleen heeft men er meer dan twintig in het Engelsch, waaronder één van WALTER SCOTT, die daarom echter de beste niet is.

Om op BÜRGER's derde vrouw, de bovengenoemde ELISE HAHN, nog eens terug te komen. Deze betrad, na van haren man gescheiden te zijn, het tooneel te Altona, te Dresden en te Hannover, doch maakte als actrice geen opgang. Zij stierf eindelijk te Frankfort in November 1833 nadat zij eenige jaren blind was geweest. Zij heeft een bundel gedichten en ook een paar tooneelstukken uitgegeven.

Digitized by Google

HET LIED VAN DEN EDELEN MAN.

Hoog klink' het lied van d' eedlen man,
Als klokgebom en orgeltoon!
Wie zich op moed beroemen kan,
Krijgt goud niet, maar mijn lied ten loon.
Goddank, dat ik prijzen en lofzingen kan!
Des prijs en bezing ik den edelen man.

Het dooiweer kwam van 't verre zuid;
De wind snoof heel Itaalje door,
En joeg de wolken voor zich uit,
Als schapen, met een wolf op 't spoor:
Hij veegde de velden, verjaagde de vorst,
Zoodat ook het ijs op de wateren borst.

Op 't hoog gebergte smolt de sneeuw;
De val van duizend stroomen klonk
Gelijk het brullen van een leeuw,
Verdreven uit zijn rotsspelonk.
Hoog rees ook de landstroom tot buiten zijn boord,
En stuwde, alverwoestend, het ijs met zich voort.

Digitized by Google

Een brug, met bogen hecht en zwaar,
Op zuilen van arduin gegrond,
Vereende de oevers met elkaâr,
Terwijl een huisje in 't midden stond.
Daar woonde de tolnaar met vrouw en met kind.
O tollenaar, tollenaar, vlugt als de wind!

't Weêrhouden ijs gaf krak op krak;
De wind gierde om het huisje heen;
De tollenaar snelde op het dak
En zag vol ijzing naar beneên.
« Barmhartige Hemel!» zoo kermde hij luid:
« Verloren! verloren! Wie redt ons hier uit! »

De stormwind kruide schots op schots;
Zijn woede kende paal noch perk,
En voor het vreeslijk golfgeklots
Bezweek het uiterst metselwerk.
De siddrende tolnaar, met vrouw en met kind,
Zij huilden nog luider dan ijsgang en wind.

De schotsen gaven stoot op stoot.
Door 't felle stormweêr aangespoord;
Gebarsten en vermorseld schoot
Een pijler na den andren voort.
Weldra was het midden ook d'ondergang na.
Barmhartige Hemel, wie redt hier aldra

Digitized by Google

Aan de oevers, in de verte, stond
Een zwerm van gapers, klein en groot.
Men kreet om hulp, die niemand vond;
Geen mensch wist uitkomst in dien nood.
't Gejammer van tolnaar, met vrouw en met kind,
Klonk luider dan 't gieren van ijsgang en wind.

Wanneer daagt ge op, o eedle man?
Mijn lied vermelde uw lof alom!
Wie hem mogt kennen, noem' hem dan!
Mijn lofzang galme als klokgebom!
Reeds is het verderf van den tollenaar na...
O edel man, edel man, kom niet te spa!

Wie was 't, die zich door 't volk bewoog?
Het was een graaf, van adel oud.
Wat hield zijn hand zoo fier omhoog?
Het was een beurs, gevuld met goud.
« Tweehonderd dukaten voor wie onversaagd
« Het redden van die ongelukkigen waagt! »

Was dit nu de eedle? Was 't die graaf?
Spreek op, mijn lied! Wie was het dan?
Ja, de edelman gedroeg zich braaf;
Toch ken ik een nog eedler man.
O edel man, kom nu, en toon ons uw daad!
Niet langer getoefd, of ras is het te laat!

Digitized by Google

En hoog en hooger zwol de vloed,
En luid en luider snoof de wind,
En diep en dieper zonk de moed.
O redder, redder, kom gezwind!
Reeds pijler bij pijler bezweek en verdween;
Reeds bruisen de golven er luid over heen.

«Op, mannen, op! zie hier den prijs!»
Dus riep de graaf, zoo luid hij mogt.
Wel hoort men hem en staart naar 't ijs;
Maar ieder huivert voor den togt.
En vruchteloos kermde, met vrouw en met kind,
De tolnaar om redding, door stormweêr en wind.

Maar zie, wie treedt daar voor den dag?
Wie komt met zoo veel drift vooruit?
Het was een werkman, dien men zag:
Hij vraagt wat dat rumoer beduidt.
Hij hoorde den graaf, en hij hoorde hem goed,
En wierp toen al vorschend een blik op den vloed.

Maar bij dien storm en watersnood
Dient waarlijk langer niet getoefd:
Zijn oog ontwaart een visschersboot,
Waar hij de redding meê beproeft.
Doch 't hulkje, helaas, was voor allen te kleen:
Eén kon het maar halen, één enklen alleen.

Digitized by Google

En driemaal wendt de man zijn kaan:
Toch komt hij met zijn kostbre vracht
Ook elken keer gelukkig aan,
Tot aller redding is volbragt.
De laatste uit het huisje was naauwelijks aan wal,
Toen 't inviel, met pijlers, met bogen, met al.

Gij noemt dien man zoo onversaagd
En zijn bedrijf zoo kloek en stout?
Hij heeft zijn leven wel gewaagd,
Maar deed het wis toch om het goud;
Want bood hem de graaf niet zijn geld en zijn goed,
Dan waagde die man even min ook zijn bloed.

« Hier, » sprak de graaf, « ziehier den prijs!
« Kom hier, mijn wakkre vriend, neem aan! »
En 't harte sloeg hem, ten bewijs
Dat hij het zijne had gedaan.
Maar hooger en luider en edeler sloeg
Het hart onder 't buis, dat die ambachtsman droeg.

« Voor goud waagde ik mijn leven niet:
« Al ben ik arm, 'k heb toch mijn brood.
« Geef dat gezin wat gij mij biedt;
« Het is veel meer dan ik in nood. »
Dus sprak hij met warmte en van harte voorwaar,
Nam even zijn pet af, en ging toen van daar.

Digitized by Google

Hoog klink' het lied van d' eedlen man,
Als klokgebom en orgeltoon!
Wie zoo zijn moed betoonen kan,
Krijgt goud niet, maar mijn lied ten loon.
Goddank, dat ik prijzen en lofzingen kan!
Des prijs en bezing ik den edelen man.

Digitized by Google

DE VROUWEN VAN WEINSBERG.

Wie weet van u, waar Weinsberg ligt?
't Verdient gewis een reisje.
Men roemt nog wat er is verrigt
Door menig wijfje en meisje.
'k Verzeker u, als ik eens trouw,
Ik kies uit Weinsberg mij een vrouw.

De keizer Koenraad was voorheen
Zeer op die stad verbolgen,
En riep zijn wapenmagt bijeen,
Met last om hem te volgen.
't Was paardgetrappel, dag aan dag,
En vechten, wat men hoorde of zag.

En toen het stadje weêrstand bood,
Door 't lot te zaam verbonden,
Toen liet hij luid, van woede rood,
Door een heraut verkonden:
« 'k Zweer, kom ik eenmaal in uw wal,
« Dat al het manvolk hangen zal! »

Digitized by Google

Hij had dit pas, met veel rumoer.
  Der burgerij doen weten,
Of alles was in rep en roer
  Bij ieder ingezeten.
Men zag de zorg op elks gelaat,
En peperduur was goede raad.

« O wee mij! » zuchtte menig man
  En krabde zich zijne ooren:
« O wee! o wee! dat komt er van!
  « 't Is uit! wij zijn verloren!
« Dat 's anders dan concert of bals;
« Ik voel den strop al om mijn hals. »

Maar bij het barnen van den nood
  Kan, in het menschlijk leven,
Een vrouw, niet van verstand ontbloot,
  Soms goeden raad nog geven;
Want waar ook, of in welk geval,
't Vernuft der vrouw gaat boven al.

Een wijfje, dat haar' huwlijkseed
  Eerst gistren had gezworen,
Kreeg ras een schrandren inval beet,
  Die ieder kon bekoren,
Ofschoon men anders, naar ik vat,
Er zeker om gelagchen had.

Digitized by Google

Des middernachts trok, onherkend,
  Een vrouwlijke ambasade
Stil naar des keizers legertent,
  En smeekt hem om genade.
Maar wat men smeekt, of wat men bidt,
Het antwoord, dat men krijgt, is dit:

« De vrouwen met haar' besten schat
  « Vertrekken naar verlangen;
« Maar al het ovrige in de stad
  « Wordt dadelijk gehangen. »
En toen deze uitspraak was gedaan,
Kon ieder weêr naar huis toe gaan.

Maar naauwlijks is het helder dag,
  Of zie eens, wat gebeurt er!
De poort gaat op eer men 't voorzag,
  En ieder vrouwtje sleurt er,
Zoo waar ik leef, heel flink en vlug
Haar' man of vrijer op den rug.

Wel raasde een hofmaarschalk, verstoord,
  Fel tegen zulk bedrijven;
Maar Koenraad sprak: « Eens keizers woord
  « Moet ongeschonden blijven.
« Ha, bravo! » riep hij: « bij mijn kling,
« 'k Wou dat het overal zoo ging! »

Digitized by Google

Hij gaf pardon en een banket,
De vrouwtjes ten gevalle,
En bij viool en schuiftrompet
Werd ferm gedanst met alle,
Zoo met des regters gemalin,
Als met de dikke bakkerin.

Wie weet van u, waar Weinsberg ligt?
't Verdient gewis een reisje.
Men roemt nog wat er is verrigt
Door menig wijfje en meisje.
'k Verzeker u, als ik eens trouw,
Ik kies uit Weinsberg mij een vrouw.

Digitized by Google

LENORE.

Lenore ontwaakt, bij 't morgenrood,
  Vol schrik uit bange droomen.
« Zijt ge ontrouw, Willem, » roept ze, « of dood?
  « Zult ge eindlijk dan niet komen? »
Hij was met Fredriks legermagt
Naar Praag getogen onverwacht,
  Doch had zijne uitverkoren
  Niets van zich laten hooren.

De koning en de keizerin,
  Het lange twisten moede,
Verzoenden zich met hart en zin
  Nog eer men dit bevroedde;
En met den palmtak op 't helmet,
Bij klank van pauken en trompet,
  Zag men de beide heren
  Weêr naar hun haardsteê keeren.

En hier en ginds en overal,
  Door 't veld en langs de wegen,
Toog oud en jong, met blij geschal,
  De dappre krijgers tegen.

Digitized by Google

«Godlof!» riep elk vol geestdrift uit;
«O welkom!» snikten gade en bruid·
Maar welk gejuich men hoore,
Geen groet was voor Lenore.

Zij vroeg wel ieder, meer en meer
Door wanhoop aangedreven;
Maar niemand van het gansche heer
Kon eenig antwoord geven;
En, toen dit nu het dorp verliet,
Ten prooi aan wanhoop en verdriet,
Borst ze uit in jammerklagten;
Niets kon haar leed verzachten.

Haar moeder ziet haar bittre smart
En hoort haar angstig kermen.
«Kind,» zegt ze, en drukt haar aan het hart,
«God zal zich wis ontfermen!» —
«Neen, moeder, nu 'k mijn Willem mis,
«Is de aarde mij een wildernis!
«Wat baat, wat baat mijn kermen?
«Bij God is geen ontfermen!» —

«Och kind! roep 's Hemels goedheid aan;
«Hij hoort gewis uw smeeken:
«Wat God doet toch is welgedaan;
«Dat is ons vaak gebleken.» —

Digitized by Google

« Neen, moeder! alles ijdle waan!
« God heeft aan mij niet welgedaan.
« Wat zal 't gebed mij baten,
« Nu hij mij heeft verlaten! » —

« O, wie den goeden Vader kent,
« Die weet, hij helpt zijn kindren;
« De troost van 't heilig sacrament
« Zal wis uw leed vermindren. » - -
« Neen, moeder, neen! voor mijne ellend
« Baat niets, baat ook geen sacrament:
« Geen sacrament kan 't leven
« Aan dooden wedergeven. » —

« Lenore! uw minnaar heeft welligt,
« Ver van zijn landgenooten,
« En ondanks woord en eed en pligt
« Een vreemden echt gesloten.
« Dat geeft geen zegen op den duur;
« Zijn meineed zal in 't stervensuur,
« Bij 't slaken aller banden,
« Hem op het harte branden. »

« O moeder, moeder, hoe het zij,
« Verloren is verloren:
« De dood slechts is gewin voor mij.
« O, ware ik nooit geboren!

Digitized by Google

« Het leven is voortaan me een straf;
« Ik zie slechts redding in het graf.
« God hoort niet naar mijn kermen:
« Bij hem is geen ontfermen. » —

« O Hemel, wil toch met uw kind
« Niet in 't gerigte treden!
« Zij is voor toespraak doof en blind
« En luistert naar geen reden!
« Vergeet, Lenore, om aardsch verdriet
« Uw ziel, uw eeuwig heil toch niet:
« Dan zal in hooger streken
« Geen bruigom u ontbreken. » —

« O, wat is heil mij ginds bereid!
« Wat vreugd kan dat mij geven!
« Bij Willem slechts is zaligheid,
« En zonder hem geen leven.
« Mijn aanzijn is voortaan me een straf;
« Ik zie slechts uitkomst in het graf.
« Derf ik mijn uitverkoren,
« Dan ben ik toch verloren. »

Zoo gaat zij voort met Gods beleid
Vol wanhoop aan te klagen,
En durft aan de Oppermajesteit
Om rekenschap zelfs vragen.

Digitized by Google

De dag verloopt, verdwijnt in 't lest;
Geen hoop meer is er, die haar rest:
  't Is alles voor haar donker,
  Ook zelfs het stergeflonker.

Maar hoor! wat is dat voor een draf?
  Zijn dat geen paardenhoeven?
Ja! klettrend stijgt een ruiter af
  En schijnt te willen toeven.
Hoor toe! daar gaat de tuindeurs-ring
Heel zachtjes, zachtjes: « klinglingling! »
  Naauw is 't geluid geweken,
  Of zij hoort aldus spreken:

« Doe op, doe op, doe op, mijn kind,
  « Mijn schat, mijn lief, mijn leven!
« Zijt gij nog steeds mij welgezind
  « En mij getrouw gebleven? » —
« Hoe, Willem! gij zoo laat bij nacht?
« 'k Heb schreijende u hier afgewacht;
  « 'k Heb veel om u geleden.
  « Van waar komt gij gereden? » -

« Wij reizen op dit uur alleen, —
  « Ik kom nu van Bohemen
« En wil u — want de tijd snelt heen —
  « Nu daadlijk met mij nemen. » —

Digitized by Google

« Och, Willem, hoe? na zulk een draf?
« Hoe giert de wiud! O, stap eerst af;
« Kom hier u eerst verwarmen;
« Kom, dierbare, in mijne armen! » —

« Al loeit de storm, al giert de wind,
« Ik kan, ik mag niet toeven:
« Mijn ros heeft rust noch duur, mijn kind!
« Het trappelt met de hoeven.
« Lenore! wees nu niet vervaard,
« Maar zet u achter mij te paard.
« Waartoe nog lang verwijlen?
« De weg is honderd mijlen. » —

« Hoe? Wilt gij in een enkel uur
« Zoo ver een weg mij dragen?
« O zie! 't is buiten bar en guur,
« En 't heeft reeds elf geslagen! » —
« Geen nood, mijn lief! de maan schijnt hel;
« Wij en de dooden rijden snel.
« Ras zal, op mijn verlangen,
« Het bruidsbed ons ontvangen. » —

« Maar zeg, waar is ons bruiloftsbed,
« En hoe is onze woning? » —
« Ver, ver van hier, stil, koel en net,
« Eu zonder praalvertooning.

Digitized by Google

« Ze is groot genoeg, geloof me vrij:
« Kom, liefje! spring nu achter mij:
« De bruiloftsgasten hopen;
« De bruiloftszaal staat open. »

Lenore weifelt nu niet meer,
En op het paard gedragen,
Heeft zij hare armen, blank en teêr,
Om 's ruiters leest geslagen.
En nu, daar ging het, hop, hop, hop,
Al voort in duizelend galop,
Dat ros en ruiter snoven:
En kei en vonken stoven.

Ter regter en ter linker hand,
(Wie schetst Lenore's schrikken!)
Hoe vlogen weide- en akkerland
Voorbij aan hare blikken!
« Gij vreest toch niet? De maan schijnt hel.
« Hoera! de dooden rijden snel.
« Gij vreest toch niet voor dooden? » —
« O neen, maar zwijg van dooden! »

Wat huilde daar zoo naar en bang?
Hoe vlogen zoo die raven?
Hoor klokgebom, hoor rouwgezang:
« Laat ons dat lijk begraven! »

Digitized by Google

En nader kwam een lijkstoet aan,
Met doodsbaar en met kist belaân,
  En zong, toen 't kwam genaken,
  Gelijk de kikkers kwaken.

« Begraaf dat lijk na middernacht
  « Met al uw rouwbetooning:
« 'k Word met mijn vrouwtjen opgewacht
  « In onze stille woning.
« Kom hier, o koster, met uw koor,
« En zing den bruiloftszang ons voor!
  « Kom, priester, niet gezwegen:
  « Spreek gaauw den huwlijkszegen! »

Daar zwijgt de zang, verdwijnt de baar,
  Gehoorzaam zonder toeven,
Terwijl een spookheer, bang en naar,
  Het paard volgt op zijn hoeven.
En verder, verder, hop, hop, hop,
Ging 't voort in duizelend galop,
  Dat ros en ruiter snoven,
  En kei en vonken stoven.

Hoe vlogen regts, hoe vlogen links,
  De bergen, heggen, boomen!
Hoe vlogen links en regts en links
  De steden, dorpen, stroomen!

Digitized by Google

« Gij vreest toch niet? De maan schijnt hel.
« Hoera! de dooden rijden snel.
« Gij vreest toch niet voor dooden? » —
« Laat rusten toch de dooden! »

Maar zie — wat ijzing grijpt haar aan
En doet haar' doodsangst klimmen!
Daar danst om 't rad, bij 't licht der maan,
En rei van bleeke schimmen.
« Sasa, o schimmen! hier! sasa!
« O schimmenheer, kom, volg ons na!
« Wil om ons leger zweven,
« Als we ons ter rust begeven! »

En Willems liefje ziet gezwind
Het heer van schimmen nadren,
Gelijk in 't bosch de wervelwind
Giert door de dorre bladren.
En verder, verder, hop, hop, hop,
Ging 't voort in duizelend galop,
Dat ros en ruiter snoven,
En kei en vonken stoven.

En alles, wat de maan bescheen
Op 't aardrijk uit den hoogen
Was naauwlijks zigtbaar, of 't verdween
Weêr uit Lenore's oogen.

Digitized by Google

« Gij vreest toch niet? De maan schijnt hel?
« Hoera! de dooden rijden snel.
« Gij vreest toch niet voor dooden?» —
« O zwijg, o zwijg van dooden!» —

« Vooruit, mijn ros! 't is haast gedaan,
« Mijn glas haast afgeloopen.
« Mij dunkt, daar kraait alreè de haan;
« Dra gaat de bruidzaal open.
« Ha! daar is onze togt volbragt!
« Lenore, zie! het bruidsbed wacht
« Met weinig praalvertooning:
« Wij zijn aan onze woning!»

Een ijzren poort, die men nu zag,
Belette 't verder dringen;
Doch met de zweep een enkle slag,
En slot en grendel springen.
Al knarsend gaan de deuren op:
Lenore's angst rijst nu ten top;
Want niets ziet ze om zich henen
Dan graf- en kerkhofsteenen.

Maar zie, in 't eigenste oogenblik,
Toen zij rondom zich staarde,
Viel 's ruiters wambuis, tot haar schrik,
Geheel vermolmd ter aarde:

Digitized by Google

Een schedel, gansch vau vleesch beroofd,
Een naakte schedel werd zijn hoofd,
  En slechts een dor gebeente
  Stond op het grafgesteente!

Het ros, van ruiter nu bevrijd,
  Spuwde enkel vuur en vonken;
Het slaakte een akelig gekrijt,
  En was op eens verzonken.
Gehuil kwam uit de hooge lucht,
Uit d' afgrond naar en bang gezucht:
  Lenore had volstreden;
  Haar leed was uitgeleden.

Bij 't licht der maan vernam men thans
  't Gezang der geestenkoren:
Zij dansten zaam een rondedans,
  En lieten dus zich hooren:
«Geduld, geduld in ramp en smart!
«Twist nooit met God, al breekt u 't hart,
  «Wilt ge eenmaal, bij uw sterven,
  «De zaligheid verwerven!»

Digitized by Google

DE KEIZER EN DE ABT.

Ik zal u, o vrienden, een sprookje vertellen;
Maar wilt met uwe aandacht getrouw mij verzellen.
Daar was eens een abt en een keizer weleer:
Hoe lang het geleden is, weet ik niet meer.

De keizer had lang geen gemakkelijk leven:
Steeds was hij door allerlei zorgen omgeven;
Vaak had hij slechts water bij brood en bij worst,
En vaker nog leed hij zelfs honger en dorst.

Onze abt echter wist het hem beter te lappen:
Die smulde en dronk wijn, of zat uiltjes te knappen;
Zijn aangezigt blonk als de vol zijnde maan;
Ook was hij zoo dik, dat hij naauwlijks kon gaan.

Den keizer begon dit toch eindlijk te hindren.
Eens reed hij des zomers, aan 't hoofd van zijn kindren,
Zoo als hij zijn legermagt noemde, voorbij:
De geestlijke zat op een bank voor de abdij.

Digitized by Google

« Ha, dacht onze keizer, « dat zullen we eens schutten! »
En groette den dikzak, die half zat te dutten.
« Hoe gaat het, » zoo vroeg hij, « hoe gaat het u, maat?
« Het vasten en bidden bekomt u niet kwaad.

« Zoo zou ik haast denken, ik wil 't niet verhelen;
« Maar toch moet ge u, dunkt me, wel somtijds vervelen,
« En dat voor een man met een kop, zoo als gij. —
« 't Jammer en zonde, dat zeg ik u vrij.

« Daarom geef ik aan uwe stevige kaken
« Voor de aardigheid nu eens drie noten te kraken.
« Eerst over zes maanden — ik heb veel geduld —
« Wil ik dat ge daarop mij antwoorden zult.

« In de eerste plaats wenschte ik zoo gaarne te weten,
« Wanneer ik in staatsie ten troon ben gezeten,
« Met kroon en met rijksstaf, in bont hermelijn,
« Hoe veel ik precies dan wel waardig mag zijn.

« Gij moet mij, ten tweede, met juistheid doen kennen,
« Hoe gaauw ik te paard kan de wereld omrennen.
« Maar hoor! geen sekonde te veel of te min;
« Want anders, mijn schommelbuik, zit gij er in.

Digitized by Google

« Ten derde nog moet gij, o kroon der altaren,
« Datgeen wat ik denk mij precies openbaren;
« Maar iets moet het wezen, dat 's zeker en wis,
« Waar jota noch titteltje waarheid aan is.

« En weet gij geen antwoord op deze drie vragen,
« Dan helpt u geen jammeren, kermen of klagen:
« Gij rijdt dan, ik zweer 't, op een ezel door 't land,
« En dat wel verkeerd, met den staart in de hand. »

Zoo sprak onze keizer, en draafde toen verder.
Heel mal op zijn neus keek de geestlijke herder;
Geen gaauwdief, die zoo in de narigheid zat,
Wanneer men hem eindelijk ingepakt had.

Hij zond naar verscheidene universiteiten,
Hij vroeg wel bij een, twee, drie, vier faculteiten,
En wilde betalen nog meer dan genoeg;
Maar niemand wist antwoord op al wat hij vroeg.

Het werd hem nu geel en dan groen weêr voor de oogen.
Heel gaauw waren uren en dagen vervlogen,
En weken en maanden, hoe kon het zoo zijn!
Niet lang meer, of dáár was de laatste termijn.

Digitized by Google

Onze abt nu begon meer en meer te vervallen;
Zijn buik zag men slinken, zijn tronie versmallen.
Vaak dwaalde hij buiten in eenzaamheid rond,
Waarbij hem eens Joris de schaapherder vond.

«Wat zie ik, heer abt! zeg, wat scheelt u?» vroeg Joris,
«Eerst leekt ge wel Thomas, in 't kluchtspel van Kloris,
«En nu lijkt ge waarlijk wel magere Jan;
«Er is wat gebeurd, of ik vat er niets van.» —

«Och, beste vriend Joris, ik zal 't u vertellen.
«De keizer wil wat aan mijn kleeding verstellen,
«En gaf mij drie noten te kraken, voorwaar
«Een taak, voor Beëlzebub zelven te zwaar.

«In de eerste plaats wenschte hij gaarne te weten,
«Wanneer hij in staatsie ten troon is gezeten,
«Met kroon en met rijksstaf, in bont hermelijn,
«Hoe veel hij precies dan wel waardig mag zijn.

«Ten tweede moet ik hem met juistheid doen kennen,
«Hoe gaauw hij te paard kan de wereld omrennen.
«Maar zelfs geen sekonde te veel of te min;
«Want anders, zoo zeide hij, zat ik er in.

Digitized by Google

« Ten derde nog eischte dat hoofd der barbaren,
« Dat ik, wat hij denken mogt, juist zou verklaren;
« Maar iets, zie dat zwoer hij bij kris en bij kras,
« Waar schijnsel noch schaduw van waarheid aan was.

« En weet ik geen antwoord op deze drie vragen,
« Dan helpt mij geen jammeren, kermen of klagen,
« Maar dan moet ik rijden per ezel door 't land,
« En dat wel verkeerd, met den staart in de hand. »

De herder was altijd vol kluchten en grappen.
« Is 't anders niet? » sprak hij: « dat zal ik wel lappen,
« Leen mij maar uw kapje en uw kruisje en uw pij,
« En dan neem ik gaarne al het overige op mij.

« Weet ik van Latijn niets of andere talen,
« Toch weet ik waar Abram den mosterd kan halen:
« Wat gij u, geleerden, voor geld niet verwerft,
« Dat heb ik als kind van mijn moeder geërfd. »

Naauw had onze Joris dees woorden gesproken,
Of werd door den abt in zijn kleeding gestoken,
En in deze plunje zoo fraai gestoffeerd,
Werd hij naar den keizer geëxpedieerd.

Digitized by Google

Toen Joris, als abt, bij den vorst werd gelaten,
Zat dees bij de hoofden van al zijne staten.
« Zoo abt, zijt ge daar? Nu spreek op en beken,
« Hoe veel ik op 't oogenblik waardig wel ben! » —

« De beste op deze aarde werd eenmaal verkwanseld,
« En toen voor slechts dertig rijksdaalders verhanseld:
« Een daaldertje minder — houd u maar bedaard! —
« Dus negen-en-twintig, meer zijt gij niet waard. » —

« Verdraaid! » zei de keizer, « dat laat zich best hooren;
« Dat zegt ge daar wis voor geen doove-mans ooren:
« Maar toch dacht ik dat men mij hooger geschat
« En ik bij een veiling meer opgebragt had.

« Nu echter moet gij mij met juistheid doen kennen,
« Hoe gaauw ik te paard kan de wereld omrennen:
« Maar hoor! geen sekonde te veel of te min;
« Want anders, dat zweer ik u, zit gij er in. »

« Zoo gij, als de zon verrijst boven de kimmen,
« Terstond zonder dralen een paard wilt beklimmen,
« En haar dan maar bijhoudt, bij dag en bij nacht,
« Dan is in een etmaal uw togtje volbragt. » —

Digitized by Google

« Ha!» lachte de keizer: « gij malle van Malsen!
« Gij voedert uw paarden met *zoo's* en met *alsen*.
« De man, die het *zoo* en het *als* heeft bedacht,
« Heeft zeker het ver in de wereld gebragt.

« Maar hoor nu ten derde — doch gekheid ter zijden! —
« Nu moet gij gewis toch op d' ezel gaan rijden.
« Wat denk ik, dat ganschlijk verkeerd is? Maar blijf
« Mij met uwe *zoo's* en uw *alsen* van 't lijf. » —

« Gij denkt dat gij spreekt met den abt van St. Gallen. » —
« Precies, en dat kan van de waarheid niet vallen. » —
« Nu zeg ik toch, vorst, dat ik u niet herken;
« Want weet, dat ik Joris de schaapherder ben. » —

« Wat zegt ge daar? Zijt ge niet de abt van St. Gallen? »
Riep, alsof hij was uit de wolken gevallen,
De keizer vol vreugde, na eenig beraân:
« Nu vriendlief, dan zult gij het wezen voortaan.

« Ik wil u van al uwe schapen bevrijden;
« Uw voorganger mag op den ezel gaan rijden:
« Maar leer wat Latijn eerst en andere soep;
« Want dat hoort nu eenmaal zoo bij dat beroep. » —

Digitized by Google

« Genadige keizer, laat dat liever blijven:
« Ik kan zoo min lezen als reeknen of schrijven;
« 't Is gekheid, zoo 'k nu nog met leeren begin:
« Wat Jantje verzuimde, haalt Jan niet meer in. » —

« Kijk, beste vriend Joris, dat kan me nu spijten:
« Maar toch moet ik van mijn verpligting mij kwijten;
« Want regt diverteerde me uw kortswijl van daag.
« Hebt gij een verlangen, spreek op dan en vraag. »

« Hoor keizer, voor mij, 'k heb genoeg om te leven:
« Maar wilt gij volstrekt mij een gunstbewijs geven,
« Dan vraag ik voor dezen enkelen keer
« Vergiffenis voor mijn hoogwaardigen heer. » —

« Uitmuntend! Gij wilt zijn vergifnis bewerken,
« En zijt dus regt braaf, naar ik duidlijk kan merken.
« Wat gij mij daar vraagt, zie, dat wil ik wel doen,
« Maar u schenk ik tevens een jaarlijksch pensioen.

« Mijn looper zal straks naar den abt zich gaan spoeden;
« Maar gij zult van nu af geen schapen meer hoeden:
« 'k Wil dat ge aan dit hof hier uw leven besluit:
« Zoo blijve het, Joris, en daar is 't meê uit. »

Digitized by Google

ROBERT.

Een tegenhanger tot de PHIDILE van CLAUDIUS.

Ik was een regte spring-in-'t-veld
In mijne jonge dagen,
En bovenal een groote held
In rijden, visschen, jagen.

Zoo holde ik weêr langs veld en vliet,
Als altijd onverschrokken,
Toen ik op eens — 'k vergeet het niet —
Daarvan werd afgetrokken.

Daar zie ik, door het groen een poos
Eerst voor mijn oog verborgen,
Een meisje, bloeijende als een roos,
Voor zusterbloemen zorgen.

Digitized by Google

Een meisje, zoo als zij voorwaar,
  Zoo vlug in haar bedrijven,
Met zulk een blik en leest en haar,
  Kan niemand ooit beschrijven.

Ik groette haar; zij groette mij:
  Dit had toch geen bezwaren.
Wij vroegen niets, noch ik noch zij,
  En ook niet wie wij waren.

Met bloemen tooide zij mijn hoed,
  Geplukt van struik en stengel;
Zij was zoo vriendelijk, zoo goed,
  Zoo hemelsch als een engel.

Toch weet ik waarlijk niet, hoe 't kwam,
  Dat zij mij zoo verrukte,
En ik, daar zij de vlugt niet nam,
  Haar in mijne armen drukte.

Ik kon, zoo was het mij te moê,
  Haast van de plaats niet komen;
Toch scheen het mij niet anders toe,
  Of iets was mij ontnomen.

Digitized by Google

Mij dacht, ik had haar 'k weet niet wat
  En o zoo veel te vragen;
Toch durfde ik — wie begrijpt nu dat? —
  Geen enkel woordje wagen.

En in hare onschuld vroeg zij toen,
  Wat ik toch van haar wilde.
« Ach, liefde! » riep ik taamlijk koen,
  Ofschoon ik hevig trilde.

Toen zag zij, naar het scheen, vol schrik
  En angstig voor zich neder.
Weg was ik in een oogenblik,
  En 'k zag haar nimmer weder.

Hoe kon dit eene woordje haar
  Zoo schrikken doen en beven?
Och, bloode jongen! waart gij maar
  Gerust bij haar gebleven!

Digitized by Google